הלכה · משנה תורה · מפרשים · מגדל עוז · ספר זמנים

מגדל עוז על משנה תורה, הלכות שביתת יום טוב

רבנו שם טוב אבן גאון

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מגדל עוז על משנה תורה, הלכות שביתת יום טוב

רבנו שם טוב אבן גאון

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מגדל-עוז-על-משנה-תורה-הלכות-שביתת-יום-טוב/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162152 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
הלכה א 5
הלכה ד 5
הלכה ה 5
הלכה ח 7
הלכה ט 8
הלכה יד 8
הלכה יז 8
הלכה יט 8
פרק ב 8
הלכה א 8
הלכה ג 9
הלכה ד 9
הלכה ה 9
הלכה ז 9
הלכה ח 10
הלכה ט 10
הלכה יא 10
הלכה יג 11
הלכה טו 11
הלכה יז 11
פרק ג 11
הלכה א 11
הלכה ג 11
הלכה ו 11
הלכה ח 12
הלכה ט 12
הלכה י 12
הלכה יא 12
הלכה יב 12
הלכה יג 12
הלכה יד 13
הלכה טו 13
הלכה יז 13
פרק ד 13
הלכה א 13
הלכה ג 13
הלכה ד 14
הלכה ה 14
הלכה ז 15
הלכה ח 15
הלכה י 15
הלכה יא 15
הלכה יב 15
הלכה יז 15
הלכה יט 16
הלכה כא 16
הלכה כה 16
פרק ה 16
הלכה א 16
הלכה ד 16
הלכה ה 17
הלכה ט 17
הלכה יא 18
הלכה יד 18
הלכה טו 18
הלכה יז 19
פרק ו 19
הלכה א 19
הלכה ג 19
הלכה ו 19
הלכה ט 20

הלכה יד 20
הלכה טז 20
הלכה כ 21
הלכה כב 21
הלכה כג 21
פרק ז 21
הלכה א 21
הלכה ג 21
הלכה ה 22
הלכה ח 22
הלכה ט 23
הלכה יב 23
הלכה יג 24
הלכה טו 24
הלכה כא 24
הלכה כב 24
פרק ח 24
הלכה א 24
הלכה ד 25
הלכה ה 25
הלכה ח 25
הלכה ט 26
הלכה יב 26
הלכה יד 26
הלכה טז 26
הלכה יז 27
הלכה יט 27
הלכה כ 27

פרק א

הלכה א

ששת ימים האלו וכו' עד כל מלאכה לא יעשה בהם. מקצתו פ"ק דביצה (דף י"ב) ופרק אלו עוברין (דף מ"ו):

ולשון האזהרה כו'. הכי גרסינן במכילתא לא תעשה בהם אתה ולא יעשה בדברך ולא יעשה הכותי מלאכתך בין ביו"ט בין בשבת. והיינו אסמכתא בעלמא דאי דרשא גמורה לא היו מתירים ברשותו של כותי וכן נתנו לו מערב היום כמו שנכתב פ"ו מהלכות שבת:

חילוק מלאכות וכו' עד מלאכות ליו"ט. הדבר הזה מפורש פרק אלו עוברין (דף מ"ו מ"ז) גמרא מתני' דכיצד מפרישין:

הלכה ד

כל מלאכה שחייבין וכו' עד הותרה שלא לצורך. פ"ק דביצה (דף י"ב):

לפיכך מותר ביו"ט עד מרשות לרשות. פ"ק דביצה ופ' משילין (דף ל"ו):

וכן מותר להבעיר עד ולישה וכיוצא בהן. פ"ק דביצה (דף ו') ופ"ק דיבמות (דף י"ב) והרבה מקומות:

וכל שאין בהן צורך אכילה עד וכיוצא בהן: כתב הראב"ד ז"ל זהו להחם כו' בירושלמי לא תאסור ולא תשרי עכ"ל: **ואני** אומר לא ידעתי כונתו כי פסק ר"מ ז"ל מפרש פרק אלו עוברין גמרא מתני' דכיצד מפרישין והירושלמי שלו הכי גר' ליה סוף מסכת ביצה מהו להדליק נר של אבטלה ביו"ט חזקיה אמר אסור ומסיק התם ר' אבינא ב"ש אוסרין וב"ה מתירין ר' נחום אחוי דר' אילא בעא קומי דר' יוחנן אמר ליה לא תאסור ולא תשרי ע"כ. ואם הראב"ד ז"ל מצא ירושלמי אחר אנכי לא ידעתי:

הלכה ה

כל מלאכה וכו' עד שאפשר לעשותה מערב יו"ט: כתב הראב"ד ז"ל אין לזה טעם אלא מפני שהוא מכוין מלאכתו ביו"ט ומרבה הטורח ליום קדש עכ"ל: **ואני** אומר לתחלת דבריו איכא למימר דודאי יש לו טעם וריח וטעם עצו ופריו שוה דבכולא מכילתין חשו להו לטרחא יתירתא וכדמוכחא להדיא שמעתין דגמרא הבורר קטנית דאסיקנא אם פסולת מרובה על האוכל דברי הכל נוטל האוכל ומניח הפסולת וכדאוקמא בדנפיש בטרחא וזוטר בשיעורא, ופ"ב דביצה בשמעתא דאין אופין פת עבה אמרינן להדיא מכדי משום דקא טרח טרחא יתירא דלא צריך הוא בפשטא דתלמודא ובשמעתין דאין מזמנין את הכותי ביו"ט גמרא דמתני' דחל להיות אחר השבת אמרינן טרחא יתירא לא טרחינן ורבינו הראב"ד ז"ל עצמו בסוף לשון השגתו הוצרך לפרש מפני הטורח ומה שמיצע

בדבריו מפני שמכוין מלאכתו ביו"ט זה הטעם לא מצאנוהו אלא למכוין מלאכתו במועד ואם איתא כי אמור רבנן גזירה שמא ישהא לגבי אין מטבילין כלים ביו"ט פ"ק דביצה גמרא דמתניתין דב"ש אין מוציאין אמאי לא אתמרא נמי בשאר מילי אלא ודאי דברי ר"מ ז"ל וטעמו נראה וכן קבלנו מרבותינו ז"ל:

כל מלאכה שאפשר לה להעשות וכו' עד שאפשר לעשותה מערב יו"ט. פ' אין צדין (דף כ"ח):

ולמה לא אסרוה עד אין עושין אותן ביו"ט: כתב הראב"ד ז"ל לא אמר זה וכו' אלא מפני שהוא כבוד היום יותר מאמש עכ"ל: **ואני** אומר זחלתי ואירא מחוות דעי בזאת ההשגה בהשכל רק האמת לא אוכל כלכל שאני רואה משלוח מנות ומשלוח כלים שכתב הראב"ד ז"ל כי כנגדן כתב ר"מ ז"ל זה הטעם בפסק זה ח"ו שהרי אותן הדינין כבר חקקן כולן פ"ה שבהלכות אלו על הדרך המסודר להן סוף פ"א דמסכת ביצה במשנה ובגמרא כמנהגו הנכון במשנה תורה הזה. ועוד אני תמה אם זה הדבור יצא מפה הקדוש רבינו הראב"ד שהרי ר"מ ז"ל פירש מיד פיסקא זו הסתומה וכתב כיצד אין קוצרין ואין דשין ולא זורין ולא בוררין ולא טוחנין ולא מרקדין ביו"ט שכל אלו וכיוצא בהן אפשר לעשותן מערב יו"ט ואין בכך הפסד ולא חסרון אבל לשין ואופין ושוחטין ומבשלין ביו"ט שהרי אם עשה אלו מבערב יש בכך הפסד וחסרון טעם שאין לחם חם או תבשיל שבישל היום כלחם שנאפה מאמש וכתבשיל שנתבשל מאמש ולא בשר שנשחט היום כבשר שנשחט מאמש וכן כל כיוצא באלו, עד כאן בזה הפרק, ואילו פרק ה' כתב כל שנאותין בו בחול כו' עד הרי כיצד ששלח לחבירו בהמות כו' עד הרי זה מותר ע"כ. מעתה ראה בעיניך שכל אחת מהן בפני עצמה כתבה והבן עתה בזה הפסק כמה העמיק לדלותו מבארות עמוקים, שהרי קצירה ברורה ופשוטה היא, דישה כתבה מכח ההיא שמעתא דפ"ק דביצה דמוללין מלילות ומפרכין קטניות דמייתינן עלה אבל לא בטבלא ולא בנפה ולא בכברה מערב יו"ט ובעינן למידק מערב יו"ט ביו"ט לא ואסיקנא לא ה"ה דאפילו ביו"ט ואיידי דתנא רישא מערב שבת תנא סיפא מערב יו"ט דשמעינן מינה דוקא מלילה ופירוק אבל דישה לא. וזרייה נמי מהתם דאסיקנא מנפח על יד על יד ואוכל דמשמע הא זרייה אסורה מכמה ק"ו. ברירה משמעתין דפ"ק דביצה גמרא מתני' דהבורר קטניות וגם באותה הלכה דמוללין מלילות מפורש. טחינה מפורשת בכמה מקומות ורמיזא במשנתנו פ"ב דביצה דתנן ושוחקין את הפלפלין בריחיים שלהן. הרקדה ס"פ משילין דת"ר אין שונין את הקמח ביו"ט משום ר' פפוס ור' יהודה בן בתירא אמרו שונין ושוין שאם נפל לתוכו קיסם או צרור ששונין ע"כ. דוק מינה דהרקדה אסירא ועוד מייתינן

עובדי דהויין משנן למימהל אגבא דפתורא ואגבא דמהולתא כדאיתא התם ובמשנת פרק משילין כולל את הכל בהא דתנן אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד וכן במשנת פרק ראשון דמס' מגילה ואסיקנא בגמרא לענין שאר דברים זה וזה שוין ואילו במכשירי אוכל נפש אסיקנא להדיא גמרא מתני' דאין משחיזין כתיב הוא וכתיב לכם ולא קשיא כאן במכשירין שאפשר לעשותן מערב יו"ט כאן במכשירין שאי אפשר לעשותן מערב יו"ט ע"כ. אלמא כל האסורין מפורשין לו כל אחד במקומו. ועתה אפרש מה שהתיר לשון פרק ר' אליעזר גמרא מתני' דעושין כל צרכי מילה א"ל אביי לרבה מהו למגבן א"ל אסור א"ל ומ"ש מלישה א"ל התם אפשר הכא לא אפשר ומקשי והא אמרי נהרדעי גבינה בת יומא מעליא ומתרץ הכי קאמר אפילו בת יומא מעליא אלמא פת של אותו היום יותר טוב משל אתמול וקרי ליה לא אפשר. ופרק בתרא דמועד קטן רמיזא מדכתיב לחם חמודות לא אכלתי ובפ"ב דביצה גמרא מתניתין דעושה תבשיל איבעיא לן הוא נאסר וקמחו נאסר או דילמא הוא נאסר ואין קמחו נאסר מכלל דלישה מותרת. אופין מהני גופייהו דלישה דכתיבנא דהא לישה לאפייה קיימא ועוד דגרסינן להדיא בההיא שמעתא דפ"ב דביצה מי שלא הניח עירובי תבשילין הרי זה לא יאפה ולא יבשל ולא יטמין ובמשנה ג"כ שנינו ואין אופין פתין גריסין אלא רקיקין וכהנה גרסינן נמי התם מי שהניח עירובי תבשילין הרי זה אופה ומבשל ומטמין וכהנה רבות. ושוחטין מתניתין היא פרק אין צדין דקתני אין נמנין על הבהמה לכתחלה ביו"ט אבל נמנין עליה מעיו"ט ושוחטין ומחלקין ביניהן וכהנה רבות במשנה דאין משחיזין ובגמרא מוכחן כולהו הכי. ומבשלין כמו שהוכחתי מכל אותן שהבאתי לגבי אפייה. ותבשילא דיומא דעדיפא צא ולמד מקדרה בת יומא במסכת חולין ובכמה מקומות ועיקר קרא דאך אשר יאכל בבישול קא מיירי. וחסרון טעם והפסדו בהעשותם מבערב מפורש סוף פ"ק דמסכת ביצה גמרא מתניתין דב"ש אומרים תבלין נדוכין כו' ויהבי טעמא למתני' רב הונא ורב חסדא וקי"ל כמ"ד כולן מפיגין טעמן ומלח אין מפיגה טעמא אלמא בהפגת טעם תליא מילתא הנה זה מבואר. ומה שכתב פה יתבאר במקומו בעז"ה: **שוב** מצאתי בהשגות הראב"ד ז"ל שכתב על פסק אבל לשין ואופין ושוחטין כו' עד כיוצא בזה שהעתקתי שכתב בכל אלה אין טעם למ"ד וכו' שהיא מלאכה בתלוש עכ"ל, ואני הוספתי להפלא על זה מה ענין זה לזה ואיך אאמין שיצא מפי רבינו הקדוש דבר זה:

הלכה ח

וכן מכשירי אוכל נפש עד וכיוצא בהן. כבר ביארתי בסמוך שזה מפורש פרק אין צדין ופ"ק דביצה (דף י"ד):

הלכה ט

אין אופין ומבשלין עד היא נאפית יפה. פרק ב' דביצה (דף ט"ו):

ומולח אדם כמה חתיכות עד יותר מן המזיד. פ"ק דביצה:

מי שהיתה לו בהמה מסוכנת עד וכן כל כיוצא בזה. פרק אלו עובדין (דף מ"ו מ"ז) ופרק אין צדין (דף כ"ח):

אין אופין ומבשלין עד שכבר הכינוה. פ"ב דביצה (דף כ"א):

הלכה יד

בהמה שחציה של כותי עד לחלוק הבצק. פ"ב דביצה (דף כ"א):

בני החיל עד ראויה לתינוק: כתב הראב"ד ז"ל יפה אמר אע"פ שלא הסכים לדעת הרב ז"ל: **ואני** גם כן מודה שיפה כיון לפסוק כרב שאמר כן בפ"ב דביצה גמרא מתניתין דחל להיות אחר השבת. ומה שדחה הרב ז"ל מההיא דריב"ל אין מזמנין את הכותי ביו"ט גזירה שמא ירבה בשבילו לא דמיא דהתם איהו קא מזמין ליה לכותי מדעתי' והוה ליה מרבה בטורח יו"ט מנפשיה אלא קמחא דבני חילא עלייהו רמיא והרי זה כעיסת הכלבים בזמן שהרועים אוכלין ממנה ואליבא דר"י הגלילי בשמעתין דפסקינן כוותיה:

עיסת כלבים בזמן וכו' עד ראוי להם. פ"ב דביצה ופ"א דמסכת חלה:

עשה לנפשו והותר עד אלא בשבת בלבד. פ"ב דמסכת ביצה (דף כ"א) ובמסכת שבת פ' כירה (דף מ'):

הלכה יז

כל שאסור בשבת עד מותר ביו"ט. פרק משילין (דף ל"ו) ופ"ג דמס' עדיות:

ויש ביו"ט מה שאין בשבת וכו' עד הנולד אסור. פ' אין צדין (דף כ"ז) וריש פ"ק דביצה:

כתב הראב"ד ז"ל לא הכל שוין בזה עכ"ל: **ואני** אומר מה בכך שיחלקו עליו אחרים מ"מ רבים אשר אתו וראיות רבות יש לו והרמב"ן ז"ל האריך כל כך בספר המלחמות עם הר"ז בעל המאור ז"ל שהיה מן החולקים ולא הניח לי מקום להוסיף עליו:

הלכה יט

חול מכין לשבת עד וכן כל כיוצא בזה עד סוף הפרק. פ"ק דביצה (דף ז') הכל:

פרק ב

הלכה א

אפרוח שנולד ביו"ט עד אפילו שלא נולד. פ"ק דביצה:

בהמות שיוצאות עד אנשי העיר עליהן. פרק משילין (דף מ'):

הלכה ג

וכן בהמות קדשים עד ולמחר מתיר או אוסר: כתב הראב"ד ז"ל ואפילו נולד וכו' ביו"ט עכ"ל: **ואני** אומר מחלוקת זה תלוי בנוסחת הספרים כי ר"מ ז"ל גורס כלשון ראשון שפירש"י ז"ל בברייתא גמרא מתניתין דבכור שנפל לבור ת"ר בכור תם שנפל לבור וכו' פרק אין צדין (דף כ"ז). והראב"ד גורס בכור שנפל לבור וכלשון שני שפירש"י ז"ל שם אפילו היה בעל מום מבעוד יום ואלו ואלו דברי אלהים חיים הם:

הלכה ד

בכור שנולד עד שוחט ואוכל. פרק אין צדין (דף כ"ו):

כתב הראב"ד ז"ל ולמה אין רואין וכו' מפני שמחת יו"ט עכ"ל: **ואני** אומר גם את זה מצאתי מחלוקותם לפי הגירסא כי הראב"ד נמשך אחר הגירסא הגורסת במעשה דאמי ורדינאה רבי אמי מאתמול הוה חזי כי היכי דלא נטרח ביו"ט לטעמו הראשון ובטעם השני נמשך אחר הלשון המפורסם ריש ביצה ובכל מקום דרב לא מוקי אמורא עילויה מיומא לחבריה משום שכרות. ור"מ ז"ל לא נתכנו לו אלו הטעמים לכתבן כי לא הוקבעו בגמרא כלל על ענין זה כי עיקר ההלכה הזאת פרק אין צדין גמרא מתני' דבכור שנפל לבור ובמעשה דאמי ורדינאה בספרינו לשון טורח ולא לשון טלטול אלא לגבי פלוגתא דב"ש וב"ה באומר זה וזה אני נוטל גמרא מתני' דאין מוליכין את הסולם פ"ק דביצה (דף כ"ו) גם הטעם השני לא הוזכר בהלכה זאת כלל ולא שייך בה לפי דעתי דהא קמן דאסיקנא בכולה שמעתין דהוי חזי מבעוד יום והוי מודי ביום טוב עצמו ולפיכך נתכנה דרכו:

בכור שנפל לבור עד ביו"ט. פרק אין צדין (דף ל"ז):

אותו ואת בנו עד התירו להערים. פ' משילין (דף כ"ד):

בהמת חולין עד כשרה ותאכל. המביא (דף ל"ד):

הלכה ה

אווזין ותרנגולין עד צריך לנענע. פרק אין צדין:

זימן שחורים עד כנגד קנו בשוה. פ"א דביצה (דף י'):

הלכה ז

דגים שבביבירין עד מפני שדעתו עליהן: כתב הראב"ד ז"ל זה אינו נכון וכו': **ואני** אומר פקח עיניך וארמוז כוונתו וזהו כי מה שאומר התלמוד בקשיא דחיה אחיה ועופות אעופות כאן בביבר גדול כאן בביבר קטן אינו אלא אליבא דת"ק דמתני' אבל לרשב"ג לא צריכין להוא תירוצא כלל דהא לא קשיא ליה ולא מידי לדעתיה ובפירוש אסיקנא אמר

רב יוסף אמר ר"י אמר שמואל הלכה כרשב"ג ופוסק התלמוד דברי ת"ק פיסקא בפני עצמן ודברי רשב"ג בפני עצמן מעתה יפה עשה שלא חילק. ומה שזכר בביברין גדולים כיון יפה כי לדברי ת"ק כן העמידה התלמוד להדיא וכבר שאל אביי מרב יוסף בפיסקא רשב"ג הלכה מכלל דפליגי ואמר ליה מאי נפקא לך מינה ואע"ג דדחקינן למימר גמרא גמור זמורתא תהא מ"מ למדנו שהלכה כרשב"ג בין פליגי בין לא פליגי ולפיכך דקדק ר"מ ז"ל לשונו עיקר ולא תלה דבריו אלא במחוסרין צידה ולפיכך דקדק ר"מ ז"ל לשונו ופי' בביברין גדולים בדגים אבל אחיה ועוף דקדק וכתב ביברין סתם כלשון הברייתות בגמרא, ועוד כיון לאפוקי מדין סוכר אמת המים שאמר רבה בר רב הונא אמר רב בסמוך. גם מה שכתב הראב"ד ז"ל ואפ"ה דגים אין צדין והטעם מפני שהן מכוסין מן העין תמה אני אם דבר זה יצא מפיו חדא דהא אסיקנא מתניתין דאין צדין דגים מן הביברין בביבר גדול לדברי הכל דוק מינה הא ביבר קטן צדין והיינו כרשב"ג דפסקינן כותיה וכי הוי ביבר קטן לא מיחסר צידה וכדמשמע סוגיין כי פריך היכי דמי ביבר קטן ועוד דהא בההיא דאמר רב הסוכר אמת המים ולמחר השכים ומצא בה דגים מותר מכוסין מן העין הם ואפ"ה מותרים לכך הסכמתי כדעת ר"מ ז"ל:

הלכה ח

מצודות חיה ועוף עד מערב יו"ט. פרק אין צדין (דף כ"ד):

הסוכר אמת המים עד מותרין. פרק אין צדין (דף כ"ה):

הלכה ט

בית שהוא מלא עד לא יטול. פרק המביא כדי יין (דף ל"א):

כותי שהביא תשורה לישראל עד מותר לישראל אחר. פרק אין צדין ופרק בכל מערבין (דף ל"ט מ'):

הלכה יא

עצים שנשרו עד ומסיקן. פ"ק דביצה (דף ד'):

ערימת התבן עד ומפני שהוא נולד. פ' המביא כדי יין (דף ל') וסוף פרק במה מדליקין (דף כ"ט):

וכן כלים שנשברו מערב. פרק במה מדליקין:

כיוצא בו אגוזים ושקדים שאכלן וכו' עד ויש נוסחאות שכתוב בהן אם אכלן מבערב אין מסיקין בקליפיהן שהרי הוקצו ואם אכלן ביו"ט מסיקין מפני שהן מוכנין ע"ג האוכל: כתב הראב"ד ז"ל מעולם לא שמענו זאת הנוסחא עכ"ל: **ואני** אומר לא נפלאת היא שהגיעו לידו נסחאות אשר לא הגיעו לידינו שהרי זכה לבא בידו מן הנוסחא

שנכתבו בימי מחברי התלמוד בגוילים כספרי תורה שלנו וגם במקרא ספר תורה שהיו מגיהין ממנו בעזרה המכונה לבן אשר וגם היא נוסחא טובה וישרה ומקובלת על הלב ומסתייעא מן הנוסחא שלנו בשמעתין דמסיקין בכלים גמרא מתניתין דפתילת הבגד שקיפלה פרק במה מדליקין דאסיקנא בארמייתא דחזיין אגב אימייהו:

הלכה יג

קוץ רטוב הרי הוא וכו' עד ומדליקין שם. פרק המביא (דף ל"ג):

ומביאין עצים וכו' עד הרי זה מוקצה: כתב הראב"ד ז"ל ואיכא למימר דסמוך וכו':

ואני אומר על כל פנים יש לכל הדברים סוף שמעתין קמייתא דהמביא כדי יין (דף ל"א) הנוסחאות הישנות משונות מן המחודשות ולפיהן רבו הסברות וגם רבותינו בעלי התוספות נחלקו עם רש"י ז"ל בזה:

הלכה טו

עלי קנים ועלי גפנים עד מוכנים. פרק המביא כדי יין (דף ל"א):

בהמה שמתה עד יזיזנה ממקומה. פרק אין צדין (דף כ"ז):

הלכה יז

דגים ועופות עד אסור לטלטלו. ריש פרק אין צדין (דף כ"ג) וסוף מסכת ביצה (דף מ'):

המכניס עפר וכו' עד סוף הפרק. פרק קמא דביצה (דף ב'):

פרק ג

הלכה א

מי שהיה לו עפר עד להתיר חלבו. פ"ק דביצה (דף ח'):

וכן השוחט חיה ועוף עד הרי זה יכסנו. פ"ק דביצה (דף ח') ופ"ק דבכורות (דף כ"ד):

הלכה ג

השוחט בהמה ביו"ט עד שהוא תולש ביו"ט. פ"ג דמסכת בכורות (דף י"א):

המפשיט עור בהמה עד שאינן ראוין לאכילה. הכל פ"ק דביצה (דף י"א):

הלכה ו

המפשיט את הבהמה עד צורך המועד. במסכת תמורה סוף פרק ולד חטאת (דף ל"ג.) ובמסכת בכורות פרק כל פסולי המוקדשין (דף ל"ג):

וכן אסור לעשות בית יד וכו' עד סימן בבשר. פרק אין צדין (דף כ"ח):

מולגין את הראש בתספורת. פ' המביא כדי יין (דף ל"ד):

הלכה ח

מותר ללוש עיסה גדולה ביו"ט. פ"ב דביצה (דף כ"ב.) ופ"ג דעדיות ופ' כל שעה (דף ל"ו ל"ז):

והלש עיסה מעיו"ט עד לשריפה עומדת. פ"ק דביצה (דף י"ב):

כתב הראב"ד ז"ל ואנו מחלקין בין עיסת הארץ וכו': **ואני** אומר כבר נתחבטו בזה רש"י ורבותינו בעלי התוס' והר"ז בעל המאור והרמב"ן ז"ל בספר המלחמות ומ"מ ר"מ ז"ל עמד בשיטת רבותיו ר"י אלפס ור' יהוסף הלוי אבן מיגאש פ"ק דביצה סוף גמ' מתני' דהשוחט חיה ועוף ופרק משילין (דף ל"ו.) ג"כ נשתנו הנוסחאות ובענין הטומאה נמי מתניתין היא פ' אין צדין ופ' אלו עוברין וכן משמע כיון דתלמודא לא חילק בין עיסת הארץ לחוצה לארץ אלא סתמא שאין לחלק ביניהן:

אין שורפין עד לא תעשה ועשה. פרק במה מדליקין (דף כ"ד כ"ה):

הלכה ט

כיצד יעשה עד החלה לחם. פרק אלו עוברין (דף מ"ו):

הלכה י

אין אופין בפורני חדשה עד שרככו מאמש. פרק המביא כדי יין (דף ל"ד):

אבל לגבל עד פי התנור: כתב הראב"ד ז"ל כבר כתבנו בהלכות שבת וכו': **ואני** אומר הוא ז"ל כתב כך ואני כתבתי בהפך שם:

הלכה יא

תנור וכירים עד באנטיכי. פ' המביא כדי יין (דף ל"ד):

הלכה יב

אין עושין גבינה עד טעם. פרק ר"א דמילה (דף קל"ד) גמרא מתניתין דעושין כל צרכי מילה:

אבל דכין עד יפיג טעמו. פ"ק דביצה (דף י"ד):

ואין שוחקין עד בכל התבלין. פ"ק דביצה (דף י"א) ופ"ק דמסכת עדיות:

הלכה יג

אין כותשין את הריפות עד אין בכך הפסד. פ"ק דביצה (דף י"ד):

כתב הראב"ד ז"ל אין הדעת נוחה מזה הטעם וכו': **ואני** אומר אדרבה דעתי נוחה בטעם ר"מ ז"ל וראיתי בעיני לאחר שזכיתי לבא בא"י שהתבואה טובה ביותר ולותתין אותה ואחר כותשין אותה וצייל ציהריה וקליף מראש תשרי עד סוף אדר. וכן משמע לישנא דסוף גמ' מתניתין דב"ש אומרים תבלין נדוכין גבי עובדא דרב פפי איקלע לבי

מר שמואל ואייתו ליה דייסא ולא אכל כו' עד דאקשינן ודילמא מאתמול עבדוה ומשני דהוה קליף ציהריה טפי כד"ן. ורש"י ז"ל פירש שם הא לן והא להו הא לן בני בבל דלית לן עבדי דמזלזלי והא להו לבני ארץ ישראל דאית להו עבדי דמזלזלי ועושין בגדולים ואומרים בקטנים עשינו לפיכך אוסרין עליהם אף בקטנים עכ"ל. וכן פי' רבותינו בעלי התוספות ז"ל ובהך לישנא דאסיקנא שאני בי רב שמואל מר דאיכא פריצותא דעבדי ואני לא באתי לסתור בזה החבור אלא לבנות בסד"ע:

הלכה יד

הקמח אע"פ שרקדו עד וכיוצא בשינוי זה: כתב הראב"ד ז"ל אני אומר שהלכה כרבי יהודה וכו': **ואני** אומר אנחנו גורסין ר' פפיאס ור' יהודה. סוף פרק אין צדין (דף כ"ט) והוא ז"ל יש לו מקצת פנים בהלכה וכדעת מקצת רבותינו בעלי התוספות ז"ל אבל ר"י אלפס והבאים אחריו ור"ז בעל המאור והרמב"ן ז"ל פסקו כר"מ ז"ל וכן מוכח סוגיית ההלכה והמעשים שם:

הלכה טו

מוללין מלילות עד ומניח את הפסולת. פ"ק דביצה (דף י"ב):

הלכה יז

אין מסננין את החרדל עד סוף הפרק. פר"א דתולין (דף קל"ז):

פרק ד

הלכה א

אין מוציאין את האש עד להמציא אותה מבערב: כתב הראב"ד ז"ל ויאמר מפני וכו': **ואני** אומר הלכה זו מפורשת בגמרא פרק המביא כדי יין (דף ל"ג) וכי יעלה על הדעת שר"מ ז"ל יוציא מלבו טעמים ויכתבם בזה החבור וכבר כתבתי שהוא בורח מלשנות שום שינוי מן הגמרא ולכך קראו משנה תורה. אלא לשון מוליד ממציא והודיענו כי הוא המוליד הוא הממציא כלשון מי הוליד אגלי טל (איוב [ל"ח, כ"ח]) ופרושי קא מפרש:

הלכה ג

אין מסלקין את פי הנר עד הפתילה בכלי. פ"ב דביצה (דף כ"ב):

אבל נופץ את ראש הפתילה בידו: כתב הראב"ד ז"ל ואפילו במחט שהרי אמרו מוחטין עכ"ל: **ואני** אומר נראה מדבריו שמפרש מימרא דאמר רב נתן בר אבא אמר רב מוחטין את הפתילה ביו"ט פרק המביא כדי יין גמרא מתניתין דאין פוחתין את הנר מלשון מחט ואנו לא הורגלנו לפרש כך אלא כאדם שמקנח החוטם מלשון והאנקה בחטם וכן

פירש"י ז"ל מוקי"ר בלעז ובלשון ערבי ינטף אל עדסי וכן משמע מלשון הגמרא דשייליה מאי מוחטין אמר רב חנינא בר שלמיא משמיה דרב לעדויי חושכא שזהו הסרת הפחם שנעשה בראש הפתילה ומחשיך האור ודרך להסירו ביד ולא במחט ואפילו כשרוצה לשנות וכן איתא נמי בברייתא דבר קפרא דגרסינן התם תנא בר קפרא ששה דברים נאמרו בפתילה שלשה להקל ושלשה להחמיר כו' עד שלשה להקל ממעכה ביד כו' זהו ניפוץ ביד שכתב ר"מ ז"ל ולא בכלי כלשון המשנה שם וא"כ יהיה השרש חטם לפירוש זה והיה לנו לגרוס מחטמים את הפתילה ולפי' הראב"ד ז"ל יהיה השרש מחט והיה לנו לגרוס ממחטין ואף כי נעשה מן השם פעולה. וחזרתי על כל צידי צדדין ולא מצאתי לזאת המלה דומה ממש אלא בילמדנו דבראשית דאמרינן שוורים ופרדות שלהן מתעברות ויולדות בלא צער ולא היתה אחת מהן מוחטת שנאמר שורו עבר ולא יגעיל תפלט פרתו ולא תשכל ע"כ. וזהו פליטת הפתילה המחשך אור הנר וזהו לשון ניפוץ ביד שכתב ר"מ ז"ל ולשון מיעוך דתני בר קפרא כלשון באלו נערות מה עשה לה ערבי זה בשביל שמיעך לה בין דדיה הנהוג בלשון התלמוד נתמעך התפוח וזהו קינבא האמור פ"ב דביצה לפירש"י ז"ל דגרסינן התם גמרא מתניתין דשלשה דברים ר"ג מחמיר אמר רב יהודה קינבא שרי ולא כן דעת ר"י אלפס ור"מ ורבותינו בעלי התוס' ז"ל כמו שאכתוב בסמוך בע"ה ומ"מ בירורתי דברי ר"מ ז"ל ודברי רב נתן וכברייתא דתני בר קפרא:

אגודה של עצים עד מן הנר. זה כתב מכח ההיא דאמר רב יהודה קינבא שרי פ"ב דביצה גמרא מתניתין דשלשה דברים כו' וכפירוש ראשון שפי' הרב רבי נתן בעל הערוך והוא מה שפירש ר"י אלפס ובמקצת נוסחאות מצאתי לו קינסא ופירוש יפה הוא ואף כי יש פירושים אחרים:

הלכה ד

אין מכבין וכו' עד שתכבה מאליה. פרק שני דביצה (דף כ"ב):

הלכה ה

מותר לטלטל את הנר והוא דולק ואין גוזרין שמא יכבה. הכי סלקא לן מן סוגיין סוף פרק כירה (דף מ"ד) אליבא דר"ש דקיי"ל כוותיה בדבר שאין מתכוין:

ואסור להניח ביו"ט עד במחובר ביו"ט. פרק כירה (דף מ"ה):

אין מעשנין עד על האש. פ"ב דביצה ופ"ג דמס' עדיות:

וממתקין עד שהוא מכבה. פ' ר"א דמילה (דף קל"ד):

ואין מכבין עד הבית. פ"ב דביצה (דף כ"ב):

הלכה ז

אין נופחין במפוח עד לצלות בו מליח. פרק המביא כדי יין (דף ל"ד):

הלכה ח

שפוד עד מתקנין אותו. פרק אין צדין (דף כ"ח):

שני כלים עד מתקן כלים. פ' המביא (דף ל"ב):

אין משחיזין עד לעם הארץ. פרק אין צדין:

הלכה י

אין מבקעין עד ואסרו מה שאסרו: כתב הראב"ד ז"ל איני יודע לאיזה דבר נלמוד וכו' עכ"ל: **ואני** אומר עיקר הלכה זו פרק המביא כדי יין במשנה ובגמרא (דף ל"ד) ודיני התבלין והמלח ודיכתן ושנויין כבר כתבן ר"מ ז"ל וטעמן על דרך הגמרא. וגם אני הוכחתי פ"א של הלכות אלו דעתו והסברות האחרות. ומה שאמר מפני שמחת יו"ט מפורש פ"ק דביצה (דף ז') סוף גמרא מתני' דהשוחט חיה ועוף בין לרבה בין לרב יוסף ששניהם מכוונין להקל ומשם נלמד לכל דבר ואע"פ שאינו מפורש בגמרא על כל דבר ודבר: וראיה גדולה יש לי על זה פ"ק דביצה גמרא מתני' דאין מוליכין את הסולם כמ"ש בסמוך בפ' שאחר זה בעז"ה. אך הטעם שכתב ר"מ ז"ל שמא יפגע בעץ עבה לא מצאתיו בגמרא ואיני יודע מאין לו אמנם סברא טובה היא לו אם מדעתו אמרה או קבלה מרבותיו וכן כתב הר"מ ז"ל מקוצי וצריך לי עיון:

הלכה יא

לא תכנס אשה עד להסקה בלבד. פ' המביא (דף ל"ג):

הלכה יב

מסלקין תריסי עד מותר להחזיר. פ"ק דביצה (דף י"ב):

כלים שהם מפוצלים עד שאין בנין בכלים. פ"ב דביצה (דף כ"ב):

אבנים של בית הכסא עד צריך שינוי. פרק המביא כדי יין (דף ל"ב) ופרק המוצא תפילין (דף ק"ב):

מסירין הזבובים עד חבורה. פ"ב דביצה (דף כ"ו) וסוף פ"ג דעדיות:

אין מילדין עד שאין צריכה לה. פרק מפנין (דף קכ"ח):

הלכה יז

כלי שנטמא מערב יו"ט עד ואינו חושש. פרק ב' דביצה (דף י"ז י"ח):

כלי שהיה טהור עד שאר המעלות. פ"ב דמסכת ביצה שם גבי מתני' דמטבילין מגב לגב תני לה בברייתא כיצד מטבילין מחבורה לחבורה:

כלי שנטמא ביו"ט עד וטובלת בבגדיה. פ"ב דביצה (שם):

הלכה יט

דברים רבים אסרו ביו"ט עד בכלי מלא מים. פרק אין צדין (דף כ"ח כ"ט):

ואין מטילין חלשים על המנות אבל מטילין חלשים על בשר הקדשים ביו"ט כדי לחבב את המצות: כתב הראב"ד ז"ל בגמרא מפרש מטילין חלשים וכו': **ואני** אומר הלכה זאת שנינו עיקרה פרק שואל ובגירסאות שלנו בגמרא בעי מאי אבל לא על המנות אמר ר' יעקב ברה דבת יעקב אבל לא על המנות של חול ביו"ט ומקשו פשיטא ומהדר מהו דתימא הואיל וכתיב ועמך כמריבי כהן אפילו מנות דחול נמי קמ"ל ע"כ וכן גורס ר"י אלפס ז"ל. הנך רואה בעיניך שר"מ ז"ל כתב כלשון המשנה והגמרא כמו שנהג בזה החבור כמו שכתבתי כמה פעמים ולא רצה לפרט יותר מן התלמוד ואדרבה קיצר האורך ולכך קראו משנה תורה והכונה שכל הבא למלא את ידו לחדש או לבקש דבר כאשר יחדש וידקדק על התלמוד ידקדק כלשונו. ויפה עשה הרבה מאד בוא וראה כי גם התלמוד תמה על ר' יעקב למה פירש והדבר פשוט ואין בה שום חידוש ולכך לא רצה ר"מ ז"ל לפרשו ואם הראב"ד ז"ל רצה לפרש או היה בגירסתו יעשה כרצונו. וגם מה שהוסיף הראב"ד ז"ל לפרש מבניו ובני ביתו ומנה גדולה כנגד הקטנה כבר כתבה ר"מ ז"ל פרק כ"ג דהלכות שבת על סדרה בפרק שואל וע"כ לא הוצרך לכתבה כאן כי שבת ויו"ט שוין אלא באוכל נפש בלבד והדין עמו:

הלכה כא

לא יאמר אדם וכו' עד סכום מנין. הכל פרק אין צדין (דף כ"ט):

הלכה כה

הלוואת יו"ט עד משמחת יו"ט. פ' שואל (דף קמ"ח):

אע"פ שאין מגביהין עד סוף הפרק. פ"ק דביצה (דף י"ב):

פרק ה

הלכה א

אע"פ שהותרה הוצאה עד שהוא עושה בחול אין מנהיגין עד ואפילו באפריון. פרק אין צדין (דף כ"ה) ופרק המביא כדי יין (דף כ"ט):

הלכה ד

אין מוליכין את הסולם עד משום שמחת יו"ט: כתב הראב"ד ז"ל הוא אמר דבר זה וכו': **ואני** אומר כמה פעמים הקדמתי שלא כתב בחיבור הזה דבר מדעתו אלא א"כ

פירש אותו וגם את זה מצא מפורש בגמרא ופסק כן כלישנא בתרא. והנני אובין לפניך מ"ש תחלה אין מוליכין את הסולם של שובך זהו כלשון המשנה אליבא דב"ה וכדמסיק תלמודא אליבא דר' חייא דתנן אין מוליכין את הסולם משובך לשובך אבל מטהו מחלון לחלון וב"ה מתירין ואמרינן בגמרא בני ר' חייא נפוק לקרייתא כי אתו לקמיה דאבוהון אמר להו כלום מעשה בא לידכם אמרו לו סולם כלומר של עלייה בא לידינו והתרנוהו אמר להם צאו ואסרו מה שהתרתם אינהו סבור מדקאמר ר' יהודה בסולם של עלייה לא פליגי מכלל דת"ק סבר בסולם של עלייה פליגי ולא היא ר"י טעמא דתנא קמא קא מפרש וכו' עד דאסיקנא אלא ה"ק של שובך אין של עליה לא כלומר שלא התירו ב"ה במשנתנו אלא בשל שובך אבל בשל עלייה אפילו ב"ה אוסרין והלכה כב"ה. וכן כתב ר"י אלפס ז"ל ומה שחילק בין רה"ר לרה"י זהו כלישנא בתרא דגרסינן איכא דאמרי אמר רב חנין בר אמי מחלוקת ברה"י דב"ש אית להו דר"י אמר רב וב"ה לית להו דר"י אמר רב אבל בר"ה דברי הכל אסור כלומר דאמר ר"י אמר רב כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרי' אסור ושיילינן לימא רב דאמר כב"ש ומהדרינן תנאי היא כלומר דר"י והילכתא כר"י אמר רב. ומ"ש כאן התירו משום שמחת יו"ט ג"כ הוא תלמוד ערוך גמרא פיסקא דב"ה מתירין דגרסינן אלמא גבי שמחת יו"ט ב"ש לחומרא וב"ה לקולא ורמינהו וכו' ושקלינן וטרינן עלה טובא ומיהו בכולה שמעתין סליק לן דטעמיה דב"ה משום שמחת יו"ט ואית להו נמי דרב יהודה אלמא טעמא דהיתרא משום שמחת יו"ט הוא ובזה עלו דברי ר"מ ז"ל על נכון ומזה תוכל להתבונן להשיב על הראב"ד ז"ל:

הלכה ה

מי שהיו לו פירות עד באותו הגג. פרק משילין (דף ל"ה):

שחט בהמה בשדה עד איברים איברים. פרק אין צדין (דף כ"ה):

כל שנאותין עד כאחד הרי זה מותר. הכל פ"ק דביצה (דף י"ד):

הלכה ט

המערב עירובי תחומין עד שבמקום עירובו. פרק משילין פירות:

חפצי הפקר הרי הן כו' עד משום בעליה ישראל. פרק מי שהוציאוהו (דף מ"ז) :

כתב הראב"ד ז"ל טעה במשנתנו וכו': **ואני** אומר חלילה וחס אבל ר"מ ז"ל סמך על תלמוד ערוך פרק מי שהוציאוהו גמרא מתניתין דמי שישן בדרך דאסיקנא להדיא הלכה כדברי המיקל בעירוב דהיינו כרבנן דאמרי חפצי הפקר אין קונין שביתה אלא הרי הן כרגלי כל אדם ודלא כר' יוחנן בן נורי דמחמיר ומה שכתב בחפצי הכותי ג"כ הוא תלמוד ערוך באותה גמרא עצמה דגרסינן אמר רב יהודה אמר שמואל חפצי הכותי אין קונין

שביתה ושקלינן וטרינן עלה כמאן אמרה כו' עד דפליג עליה רב חייא בר אבין אמר ר"י חפצי הכותי קונין שביתה גזירה בעלים דכותי אטו בעלים דישראל וקיי"ל שמואל ורבי יוחנן הלכה כר' יוחנן ועוד דקיי"ל מעשה רב בכל מקום ומייתינן על הדא עובדא דהנהו דכרי דאתו למברכתא שרא להו רבא לבני מחוזא למזבן מינייהו א"ל רבינא לרבא מאי דעתיך דאמר ר"י אמר שמואל חפצי הכותי אין קונין שביתה הא שמואל ורבי יוחנן הלכה כרבי יוחנן ואמר רב חייא בר אבין אמר רבי יוחנן חפצי הכותי קונין שביתה הדר אמר רבא לזבנינהו בני מברכתא דכולה מברכתא לדידהו כי ארבע אמות דמיא אלמא דגם רבא הדר ביה ופסק כר' יוחנן וכן פסק ר"י אלפס ז"ל בכל אלה וגם הגאון והר"ז בעל המאור ומורי הרשב"א ז"ל ור"מ ז"ל לא פיחת ולא הותיר, ואותה של עולי בבל שחשב הראב"ד שסמך עליה הלא היא כתובה לו בסמוך בפירוש וראה בעיניך. ומעתה ראה גם ראה מה אשיב שואלי דבר על לשון הראב"ד ז"ל כי דברי ר"מ ז"ל נכונים הם בעיני:

פירות שיצאו וכו' עד וחזר באונס. פרק מי שהוציאוהו (דף מ"ז):

הלכה יא

המוסר בהמתו עד שהן מופקדין אצלו. פרק משילין פירות (דף ל"ז):

הלכה יד

בור של יחיד עד ואין צריך לומר ביום טוב: כתב הראב"ד ז"ל זה שבוש כמו שכתבתי למעלה עכ"ל: **ואני** אומר הדברים מוכיחין לי למעלה עין בעין שביושר כתב ומה שכתב כאן מפורש במשנה ובגמרא פ' משילין פירות וכדרב ששת דאזלא סוגיין כוותיה עד דמסיק גמרא מתני' דבור של יחיד בההיא דעולי בבל דכ"ע בירא דהפקירא הוא כו' וההיא דנהרות ומעיינות נמי הא אסיקנא לה במכונסין וכמו שכתב ר"מ ז"ל ומה שהשמיטו הרב ז"ל לפי שאינו דבר הנוהג:

הלכה טו

שור של רועה וכו'. עד שהוא מסור לכל: כתב הראב"ד ז"ל זה שבוש אלא מפני וכו': **ואני** אומר אדרבה יפה פירש ולא נשתבש וכן פירש"י ז"ל כיוצא בו וכן קבלנו מרבותינו נוחי נפש. ואם דעת הראב"ד ז"ל מפני שראה דין זה של פטם ורועה שאמר שמואל פרק משילין מסודר תיכף למה שדרש מר זוטרא הלכתא כר' אושעיא דאמר בדרבנן יש ברירה ובדאורייתא אין ברירה ויהא לו כדבר הלמד מענינו הא קמן נמי בבור של עולי בבל משום ברירה שקיל וטרי עלה נמי עד דמייתי עלה דכ"ע בירא דהפקרא הוא והכא במגביה מציאה לחבירו קא מפלגי. ומעתה אפילו לפירוש הראב"ד ז"ל מה נשתנה

זה מזה ואדרבה זה מוכיח על זה ויפה השוה אותה ר"מ ז"ל כי טעם זה כזה וכלשון רש"י ז"ל:

הלכה יז

השואל כלי מחבירו עד סוף הפרק. הכל פרק משילין (דף ל"ז ל"ח):

פרק ו

הלכה א

יום טוב שחל להיות בערב שבת עד ולפיכך נקרא התבשיל זה עירובי תבשילין: כתב הראב"ד ז"ל הטעם הזה לנערים וכו': **ואני** אומר עיקר אלו ההלכות פ"ב דביצה (דף ט"ז). ובלשון שם העירוב דעת ר"מ ז"ל לפרש עירוב מלשון בין הערבים לפי שקונה בשעת הערב השמש וכן מובן מלשונו שכתב ערב שבת וכמו שמפרש בסמוך ענייני קנייתו. והראב"ד מפרש אותו מלשון תערובות ואף כי לשון הראב"ד ז"ל מובן במושכל ראשון מ"מ לשון ר"מ ז"ל ערב עלי:

הלכה ג

עירובי תבשילין אין פחות כו'. עד מה שהוא אוכל ביו"ט בלבד: כתב הראב"ד ז"ל נ"ל שאם אפה וכו': **ואני** אומר תמה אני אם השגה זו יצאה מרבינו הראב"ד ז"ל כי מי הוא זה שלא יודה בזה והלא גדולה מזו אמרו פרק שני דביצה שאם התחיל עיסתו ונאכל עירובו גומר ועוד דהא התם אסיק רב הונא ריש גמרא מתניתין דשלש דברים לעולם שלא הניח ומשום כדי חייו שרו רבנן. ועוד אמרו שם דאפילו מי שלא הניח עירובי תבשילין כלל והזיד ועבר ואפה ובישל מותר ואין אוסרין עליו ואע"פ שאסרו במערים וכן כתבן ר"מ ז"ל לאלו הדינין בזה הפרק והכל מודין בהיתרן ועל אחת כמה וכמה בזה שהניח עירובו ונאנס באכילתו או באבדתו שהיה לנו להתיר אפילו במה שעשה והכין אחר כך כל שכן במה שעשה בהיתר:

הלכה ו

המניח עירובי תבשילין עד אינו זוכה בהן. פ' חלון והביאו ר"י אלפס ז"ל פ' שני דמסכת ביצה:

ואינו צריך להודיע עד יסמוך על עירובו. פרק שני דביצה (דף ט"ז):

המניח עירובי תבשילין עד מיו"ט לשבת. זה כתב מכח אותה תשובה שכתבתי בהלכות ברכות ומדאסיקנא פ"ק דפסחים (דף ז') ובכמה דוכתי דעל כל המצות כלן מברך עליהן עובר לעשייתן. ונוסח העירוב מקובל איש מפי איש:

הלכה ט

מי שלא הניח עד פעם אחרת. פרק שני דביצה (דף י"ז):

שני ימים טובים עד מיו"ט לשבת. פ"ק דביצה (דף ו'):

כיוצא בו היו לפניו עד מוצאי שבת. פ' בכל מערבין (דף ל"ט):

הלכה יד

כל הדברים האלו עד מעיו"ט בלבד: כתב הראב"ד ז"ל אע"פ שיש בדבריו כעין טעם וכו': **ואני** אומר הר"מ מקוצי מדעת רבותינו בעלי התוס' מסכים כן וטעם גדול יש לי ליתן בדבריו גמרא מתניתין קמייתא דפ"ק דביצה (דף ד') בשמעתין דשני ימים טובים של גליות רב אמר נולדה בזה מותרת בזה ורב אסי אמר נולדה בזה אסורה בזה ואסיקנא אמר רב זביד כוותיה דרב אסי מסתברא דהאידנא ידעינן בקביעא דירחא וקא עבדינן תרי יומי אמר אביי כוותיה דרב מסתברא דתנן בראשונה היו משיאין וכו' עד ואילו בטלו כותים עבדינן חד יומא והיכא דמטו שלוחין עבדינן חד יומא והאידנא מ"ט עבדינן תרי יומי משום דשלחו מתם הזהרו במנהג אבותיכם בידיכם זמנין דגזרי שמדא ואתי לאיקלקולי וקיי"ל כרב וכדסבר ליה אביי דהא רבא נמי פסיק הכי בסוף שמעתין דגרס אמר רבא הלכתא כוותיה דר' בהני תלת בין לקולא בין לחומרא וזאת הוא דלקולא וכן פסקו כל הפוסקים וגם טעם אביי לא נחלק למדנו שמנהג בלבד הוא וכמו שכתב ר"מ ז"ל בכאן וכמו שהוכיח בהלכות קדוש החדש:

הלכה טז

כשם שמצוה עד והענוג בהלכות שבת. זה מפורש פרק כל כתבי הקדש (דף קי"ח) זה יום כפורים שאין בו כו' ויום כפורים ור"ה נקראו ימים טובים ומקרא קדש זיל קרי בי רב הוא:

וכן ראוי לאדם שלא יסעוד עד כאילו נטפל לעכו"ם. פ' ערבי פסחים (דף קי"ח):

שבעת ימי הפסח עד בהספד ותענית. עיקרה במגלת תענית ומביאה כן בכמה מקומות בתלמוד:

וחייב אדם להיות שמח עד ביין. פרק כל כתבי (שם) ובירושלמי פ"ק דחגיגה (דף ג') ובהרבה מקומות בתלמוד:

וכשהוא אוכל ושותה חייב עד פרש חגיכם. דברים אלו מבוארים בכתוב:

אע"פ שאכילה ושתיה במועדות כו' עד הלילה. במס' פסחים פרק אלו דברים (דף ס"ח) ופ"ג דביצה (דף ט"ו):

הלכה כ

כשאדם אוכל ושותה עד ולא מתוך שכרות. כל זה מבואר:

חייבין ב"ד להעמיד כו' עד שמא יבאו לידי עבירה. זה כתב מדאמר אביי בשילהי קידושין (דף פ"א) אמר אביי סיקבא דשתא רגלא:

הלכה כב

ימים שבין ראשון ושביעי עד אסור לספוד בהן. פרק אלו מגלחין (דף כ"ח):

כתב הראב"ד ז"ל ויום שמועה כבפניו דמי עכ"ל: **ואני** אומר יש לי לחלק כי אם באה השמועה תוך שלשים והרי זה חייב לקרוע ולהתאבל שבעה דינו כבפניו ואם לאחר שלשים שאינו חייב לקרוע ולהתאבל שבעה אינו כבפניו. וכן משמע פרק מגלחין וכן נראה דעת ר"מ ז"ל פ' שביעי דהלכות אבל:

הלכה כג

אין מניחין מטת המת וכו' עד וכולן עונות. פ' אלו מגלחין (דף כ"ז):

ואסור לאדם שיעורר עד סוף הפרק. פ"ק דמ"ק (דף ח'):

פרק ז

הלכה א

חולו של מועד עד כיום חול. במס' חגיגה פרק אין דורשין ופ' לפני אידיהן:

ואלו הן כל מלאכה עד וכן כל כיוצא בזה. ריש מסכת משקין הנקרא מועד קטן:

הלכה ג

הופך אדם את זיתיו עד שהוא עושה בחול: כתב הראב"ד ז"ל אני לא מצאתי כן וכו':

ואני אומר גם רבותינו הראשונים ז"ל נחלקו בזה וגם הספרים הישנים עם חדשים ריש פרק מי שהפך (דף י"א) כי רש"י ז"ל גורס זיתיו הפוכין וכן רוב הספרים החדשים כדברי הראב"ד ז"ל אבל ר"ת ז"ל ור"י אלפס ז"ל ובספרים הישנים גורס זיתיו להפוך ורבותינו בעלי התוס' ז"ל הסכימו כן ואמרו כי אפילו לפי הספרים שגורסין הפוכין יש לנו לומר דכי היכי דהפך את זיתיו במעטן ואינו דורכן הן אבודין כמו כן כשנתנן במעטן והגיעו זמנן להפוך אם לא יהפוך אותם הוי דבר האבד ע"כ. נמצאת אומר כי דברי ר"מ ז"ל דברי קבלה הם וגירסת שלו נראית עיקר דגרס ריש פירקין תניא כוותיה דרב שישא בריה דרב אידי אלו דברים שעושין לאבל את זיתיו הפוכין ג"א להפוך כדו לגוף פשתנו לעלות מן המשרה וצמרו לעלות מן היורה כו' אלמא כולה לשון עתיד מיתניא:

כל שיש עד שנוי. פ"ק דמ"ק וריש פרק מי שהפך זיתיו (דף י"ב) וכדפסיק ואמר הלכה כר' יוסי דמתני' דלא בעי שינוי:

וכן מכניס עד שלא תאבד. בירושלמי דפרק מי שהפך:

וכן כרם שהגיע זמנו עד כדי שלא תאבד. פ' מי שהפך:

הלכה ה

מי שצריך לתפור בגד כו' עד וכן כל כיוצא בזה. פ"ק דמ"ק (דף י'):

מי שהיתה לו תבואה עד וכן כל כיוצא בזה. פרק מי שהפך (דף י"ב):

כבשין שהוא יכול עד שיתרככו. סוף פ"ק דמ"ק (דף י"א):

הלכה ח

מטילין שכר במועד עד וכן כל כיוצא בזה: כתב הראב"ד ז"ל הא דלא כהלכתא וכו': **ואני** אומר שמועה זו מפורשת פ' מי שהפך את זיתיו גמ' מתני' קמייתא דגרסינן ת"ר טוחנין קמח במועד לצורך המועד שלא לצורך המועד אסור ואם טחן והותיר הרי זה מותר קוצצין עצים במועד לצורך המועד שלא לצורך המועד אסור ואם קצץ והותיר הרי זה מותר ובלבד שלא יערים מטילין שכר במועד לצורך המועד שלא לצורך המועד אסור ואם הטיל והותיר הרי זה מותר ובלבד שלא יערים איני והתניא מטילין כו' ג"א ואערומי כי האי גוונא מי אסיר ורמינהי מטילין שכר במועד לצורך המועד אחד שכר של תמרים ואחד שכר של שעורים ואע"פ שיש לו ישן מערים ושותה מן החדש תנאי היא דתניא אין מערימין בכך משום ר' יוסי בר' יהודה אמרו מערימין ע"כ לשון הגמ'. ולפום ריהטא משמע כדברי הראב"ד וכן נראה דעת ר"י אלפס שהשמיט מן הברייתא לשון של הערמה וגם השמיט השנית והביא הראשונה. אמנם ר"מ ז"ל רוח אחרת עמו והיה קשה לו באולי מה שהקשה מזאת הברייתא התלמוד שהרי אינן דומות זו לזו כי בברייתא הראשונה אסר להערים בעושה ומותיר ואילו בברייתא דאקשינן מינה אינו מתיר להערים שיטיל ויותיר אלא שאע"פ שיש לו ישן התירו לו שיעשה לצורך המועד בלבד ולא יותר ומערים ושותה מן החדש אבל להערים ולעשות שכר יותר מצורך המועד לא קא שרי. ועוד קשה לו מאי מערימין בכך דקתני אי כל הערמה חדא היא דלשון בכך משמע בזה הענין אין מערימין אבל בענין אחר מערימין ועוד אמאי קא מתרץ תנאי היא הוה ליה למימר ההיא רבי יוסי בר יהודה היא אלא ודאי ה"פ דתלמודא קא מתמה על לישנא דקתני בסיפא דברייתא דאם עשה בכולן לצורך המועד והותיר מותר ובלבד שלא יערים וקא מהדר ואערומי כה"ג שיעשה בענין שיותיר מי אסיר ואע"פ שלא עשה יותר מלצורך המועד ורמינהי כו' עד ואע"פ שיש לו ישן מערים ושותה מן החדש אלמא

כשמערים ושותה מן החדש ואע"פ שיש לו ישן שהוא טוב מן החדש גורם להותיר שלא לצורך המועד בהערמתו ומתרץ תנאי היא ההיא ברייתא דמותיר דתניא אין מערימין בכך כלומר במותיר אבל בשותה מערימין ר' יוסי בר' יהודה אומר מערימין ואפילו במותיר וכל שכן בשותה מן החדש אלמא הא ברייתא דקתני מערים ושותה מן החדש דברי הכל היא ולפיכך פסק ר"מ ז"ל כאותה ברייתא אות באות וכתב וכן כל כיוצא בזה משום הנך דטוחנין וקוצצין השנויין בברייתא וכתב דיני המותיר בסמוך ולא הוצרך לבאר כאן דין איסור הערמה לפי שכבר כתבו למעלה וכדאסיקנא שהחמירו במערים מבמזיד ואילו רצינו לפרש מערימין בכך כלומר אין תורת הערמה בכך יהיה פשוט יותר דעת ר"מ ז"ל אבל איני רוצה לדחוק הלשון ואם אזכה למצוא נשנית ברייתא זו דרבי יוסי ברבי יהודה על ברייתא ראשונה דהוא מר זכיתי במקחי הרבה:

הלכה ט

כל מלאכות וכו'. והותיר הרי זה מותר. זה כתב מכח אותה ברייתא דפרק מי שהפך את זיתיו ולא הזכיר בה הערמה מן הטעם שכתבתי בסמוך שכבר כתבו והלך בדרך רבו ור"י אלפס ז"ל שחייב אדם לומר בלשון רבו:

ועושין כל צרכי הרבים עד שישתו מימיהן: כתב הראב"ד ז"ל שהרבים צריכין להם וכו':

ואני אומר לא ידעתי ולא ירדתי לסוף דעתו בהשגה זאת כי אם בא לפרש צורך הרבים כבר פי' ר"מ ז"ל אלא שבאולי לא היה בספר שהגיה ממנו מלת לרבים אלא וחופרים בורות שיחין ומערות כמו שמצאתי בנוסח השגותיו וא"כ טעות סופר היה וכבר בדקתי מאשר הוגה מכתיבת ידו וכן מצאתי כמו שהעתקתי כאן במלת לרבים ואם בא לפרש בין של צורך יחיד לרבים כבר כללו יפה וביארו ביאור יפה מאד בפרק שאחר זה. ומ"מ מה שמפרש הראב"ד אמת הוא וכן מוכחא סוגיין פ"ק דמ"ק גמרא מתניתין דראב"ע גבי ומתקנין את קלקולי המים וכן כתב ר"י אלפס ז"ל:

וכונסין מים לבורות עד להפקיר את הכלאים. פ"ק דמועד קטן (דף ב'):

ופודין את השבויין עד עבד עברי. בירושלמי:

ומטהרין את המצורע עד צרכי רבים הם. פ"ק דמ"ק:

הלכה יב

ודנין דיני ממונות עד פלוני ידון לי. פרק אלו מגלחין (שם דף י"ח י"ט):

מי שצריך ללוות עד כותב שטר. פרק מי שהפך:

וכן כותבין עד כצרכי רבים הם: כתב הראב"ד ז"ל לא כי וכו': **ואני** אומר גם אנחנו רגילין לפרש כן כמו שכתב הראב"ד פרק אלו מגלחין בקבלת רש"י ורבותינו בעלי התוס'

וגם ר"מ ז"ל לא כתב שכן צרכי רבים אלא כצרכי רבים וכדאמרי אינשי קדירה דבי שותפי לא קרירא ולא חמימא (עירובין ג.) ולפיכך הם כדבר האבד. וגם בזה מצאתי נוסח ר"מ ז"ל בהשגות מוטעה שהעתיק אותו הסופר מפני שהם צרכי רבים והשמיט הכ"ף ולכך הוצרך הראב"ד ז"ל להשיגו ולפי דבריהם דברי שניהן שוים וגם בירושלמי משמע כן במקצת שמפרש טעם אחר שמא לא יזדמן לו סופר או בית דין אחר ויתרשלו ויפסד ויאבד:

הלכה יג

ואסור לכתוב במועד עד כדי פרנסתו. פ' אלו מגלחין (דף י"ח):

ומותר לכתוב שאלת שלום במועד עד הדיוט במלאכות: כתב הראב"ד ז"ל שאילת שלום וכו': **ואני** אומר רבותינו בעלי התוס' ז"ל הסכימו כדברי ר"מ ז"ל בפירוש אגרות רשות שבמשנת פרק אלו מגלחין וע"פ הירושלמי שהן אגרות של שלום וחשבונות משום דבר האבד:

הלכה טו

עושין כל צרכי המת עד בשמחת הנישואין. פ"ק דמ"ק (דף ח'):

אבל מחזיר הוא עד בין בכלי. הכל פ' אלו מגלחין (דף י"ח):

ועושה כל תכשיטיה עד לקפלו במועד. פ"ק דע"ז ופרק קמא דמועד קטן (דף ט'):

הלכה כא

הזבין והזבות כו' עד לכבסו במועד. פרק אלו מגלחין:

ומטפחות הספרים עד מערב יו"ט. פ' בתרא דתעניות:

הלכה כב

אין עושין סחורה עד או לקנות. פ"ק דמ"ק (דף י'):

ואין לוקחין בתים עד סוף הפ'. הכל פ' מי שהפך את זיתיו (דף י"ג):

פרק ח

הלכה א

נהרות המושכין עד מעמיקה עד שבעה. פ"ק דמ"ק (דף ב'):

ומושכין את המים מאילן לאילן ובלבד שלא ישקה כל השדה ואם היתה שדה לחה מותר להשקות כולה ומרביצין את השדה במועד שכל הדברים האלו אין בהן טורח יתר: כתב הראב"ד ז"ל משנת ראב"י אני רואה וכו': **ואני** אומר כי הלכה זו עיקרה פ"ק דמ"ק ור"מ ז"ל פסק ועמד בשיטת רבותיו רבי יצחק בר' יהודה ן' גיאת ותלמידו ר"י

אלפס ותלמידו רבינו יוסף הלוי ן' מגאש רבו של ר"מ ז"ל ויפה עשה שחייב אדם לומר כלשון רבו, והראב"ד ז"ל עמד בשיטת בעל המאור והרמב"ן ז"ל בספר המלחמות אמר שזו מחלוקת ישנה היא ובעל הלכות גדולות ז"ל הוא שפסק כן אבל דעתו הוא ז"ל כמו שכתב ר"י אלפס והעומדים בשיטתו וכן פירש הסוגיא להוכיח כן:

הלכה ד

זרעים שלא שתו עד טורח יתר. פ"א משקין:

כתב הראב"ד הברייתא שונה את וכו'. (הסופר השמיט התירוץ וההשגה):

ומותר להסב את הנהר עד ועושין נברכת במועד: כתב הראב"ד ז"ל לא נמלט מן הטעות וכו': **ואני** אומר כבר הציל עצמו מלפרש הפירוש הזה שחשדו הראב"ד ז"ל וגילה דעתו בפירוש המשניות שחיבר ז"ל פ"ק דמ"ק וז"ל בפירוש המשנה ונברכת היא חפירה כאותן ששורין בהן את הפשתן ודומיהן עכ"ל. כן פי' הרב רבי נתן בעל הערוך בשרש בקע ובשרש גוהה ונסתייע מפרק לא יחפור ומן הירושלמי ומפר"ח ז"ל. ואולי הראב"ד ז"ל לא ראה פירוש המשניות לר"מ ז"ל או אולי חשדו בפירוש הזה מפני שלא חברו עם חפירת כוכין ודומיהן וא"כ הוא כבר עלה על דעת מקצת רבותינו בעלי התוס' ז"ל בפירוש המשנה ולא חשו בכך לקבוע הלכה כדבריהם ואף כי על לשון ר"מ ז"ל והלא עיניך רואות כי בכאן חיבר דינין מפוזרין שחשב הראב"ד ז"ל להשיגו בפ' שלמעלה מפני שלא ביארן שם ואדרבה עשה בחכמתו שחיבר שם דיני צרכי רבים כאחד וכאן חיבר צרכי יחיד כאחד וכבר הצלתיו שם כיד אלהי הטובה עלי:

הלכה ה

עכברים שהן עד אינו צריך שינוי. פ"ק דמ"ק (דף ז'):

הלכה ח

אין חופרין קבר להיותו מוכן למת ולא בונין אותו עד שיקבר בו. פ"א משקין:

כתב הראב"ד ז"ל גם זה טעות גדול וכו': **ואני** אומר חלילה אדרבה גם בזה נתחייב לומר כלשון רבו כי ר"ח ור"י בן גיאת ור"י אלפס ורבותינו בעלי התוס' כך פירשו פ"ק דמ"ק ואף כי הר"ז בעל המאור ז"ל השיג על רבינו יצחק אלפס ז"ל ועמד על שיטת הראב"ד ז"ל וגם למפרשים ז"ל נראה כן כבר השיב עליהם הרמב"ן ז"ל כל הצורך בספר המלחמות שלו דאמר כי אפילו ביו"ט שני התירו ועשאוהו כחול לגבי מת ואפילו למיגד ליה גלימא ולמיגז ליה אסא שהן מלאכות גמורות כחפירת קבר וכמו שהשיבו רבותינו בעלי התוס' ז"ל על משמעות פירש"י ז"ל ועוד עשאו כמו צרכי הרבים והביא ראיה מן הירושלמי דגרסינן בית עלמא דבר מבטיא אתפתחת במועדא רב הונא סבר מימר מן

הדא ועושין כל צרכי הרבים אמר ליה רבי מונא לא תני שמואל אלא להיות שפין את סדקיהן וחוטטין אותן וגורפין לון כדתנינן תמן החוטט בצינור כדי לקבל צרורות ופי' כי רב הונא היה סבור להתיר בכל ענין ואפילו חפירה גמורה ואפילו שלא לצורך המועד עד מפני שהיא צרכי רבים כדתנן ומתקנין את קלקולי המים והשיבו רבי מונא מדברי שמואל שלא התירו צרכי הרבים שלא לצורך המועד אלא כגון שפין את סדקיהן דהיינו כעין מחנכין דמתני' וגם סייעו מלשון התוספתא דגרסינן בלשון הזה אין חופרין שיחין ומערות במועד אבל מחנכין אותן ומתקנין ע"כ. והיינו ודאי שלא לצורך המועד והרבה הפליא ז"ל בראיותיו ודבריו עד שלא הניח לי מקום להתגדר בו מלבד ראה זאת מצאתי סוף פרק המוכר פירות בשמעתין דכוכין שפירשו המפרשים ז"ל שהוא דרך החופרים לעשותם לעצמן ובשעת הצורך מוכרים אותן וכן בני המשפחה מתקנין אותם קודם הזמן להיות מוכן כי לא היתה מלאכה ליום אחד ולא לשנים ואפילו לחדש שהרי היו צריכים לעשות בו חצר ומערות וכוכין במנין לרבנן כדאית להו ולרבי שמעון כדא"ל וזה פשוט ומפורסם ועלו בכך דברי ר"מ ז"ל על נכון:

הלכה ט

אין מפנין עד אפילו ממכובד לבזוי. באבל רבתי וכן כתב הרמב"ן ז"ל בנמוקי תורת האדם שלו:

אין מתליעין את האילנות עד בשמן. במסכת ע"ז ריש פרק רבי ישמעאל:

ועוקרין את הפשתן עד שיזבלו כל השדה. פרק מי שהפך (דף כ"ח):

הזבל שבחצר עד באשפה. פ' מקום שנהגו:

הלכה יב

המשוה פני קרקע עד אמת המים של ריחים. פ"ק דמ"ק:

הלכה יד

זופתין עד וכן כל כיוצא בזה. פרק מי שהפך:

קוצצין צפרנים עד כדי ליפותו. פ"ק דמ"ק (דף י"ב):

ואין מרביעין עד ולשתותן במועד. פ"א ופ"ב דמ"ק:

הלכה טז

אין מפנין עד באותה חצר: כתב הראב"ד ז"ל בירושלמי משל אחרים בתוך שלו וכו':

ואני אומר ע"פ הסברא נאה אמנם אם היא הלכה למה לא קבעו בבבלי פרק מי שהפך ששם עיקר זאת ההלכה והא אסיק התם רב חמא בר גוריא אמר רב הלכות מועד כהלכות כותים לומר שהן עקרות ואין למדות זו מזו אלמא אין תלויות בסברא והם ידעו הכל וגם

ר"י אלפס לא הביאו בהלכות ואע"פ שהיה בקי בו אלא נראה שלא קבעוה בהלכה וכן הסכים ר"מ ז"ל ולכך לא הביאו:

ומביאין כלים עד לא יביאם לביתו. פרק מי שהפך (דף י"ג):

הלכה יז

אסור לעשות מלאכה עד שלא לעשות אין עושין. פרק מקום שנהגו (דף נ'):

הלכה יט

ואפילו מקום שנהגו לעשות וכו' עד אומניות צורך הרבה. פרק מקום שנהגו:

כתב הראב"ד ז"ל לא כן צורת ההלכה וכו': **ואני** אומר מחלוקת שלישי אני רואה כאן כי רש"י ז"ל פירש כי בשלש אומניות האלו בלבד הוא שהקילו להתחיל בהן אפילו במקום שלא נהגו לעשות מלאכה בי"ד וכדמפרש טעמא בגמרא בחייטין שכן ההדיוט תופר כדרכו בחולו של מועד והספרין והכובסין שכן הבא ממדינת הים והיוצא מבית האסורין מספרין ומכבסין בחש"מ ואע"פ שהוא חמור יותר מי"ד ורבותינו בעלי התוס' ואנחנו אחריהם כן הורגלנו לפרש וצורת ההלכה סובלת כל הפירושים כי מה לי שיאמרו אין עושין אלא ג' אומניות ונפרש שיתחיל בהן אבל שאר אומניות לא יתחיל בהן לכתחלה ואם התחיל גומר עד חצות ומה לי שיאמרו ג' אומניות עושין מלאכה בערבי פסחים עד חצות ונפרש עושין לכתחלה ושאר אומניות גומר, ודעת הרב ז"ל שכתב הראב"ד ז"ל הוא חקוק בפרק מקום שנהגו אבל אין בלשונו הכרח. וקרוב שהלך ר"מ ז"ל כשטת רבו שהוא מקובל בה וכן כתב הר"ם ז"ל מקוצי מדעת רבותינו בעלי התוספות ז"ל. ומה שכתב הראב"ד ז"ל לראיה מן התוספתא אינו מדוקדק או מנלן דסמכא היא ואי דוקא היא למה לא אסקוה בגמרא דילן כשאר מתניי' דלא איבררא לישנייהו ואדרבה אמינא כיון דלא קבעו מסדרי התלמוד בגמרא מכלל דלאו הכי פירושא דמתניתין:

הלכה כ

ההולך ממקום שעושין עד מפני המחלוקת. פרק מקום שנהגו (דף נ"ה):

מוליכין ומביאין עד סוף הפרק. פרק מקום שנהגו (דף נ"ה):